

21. Романова Т. Український килим // Народне мистецтво. – 1999. – №7-8. – С. 18-21.
22. Жолтовский П. М. Древние мотивы в гуцульской орнаментике. – М., 1964.
23. Курилич М. Гуцульський орнамент. – К, 2001
24. Кара-Васильєва Т. В. Традиційне і нове в полтавських рушниках // Народна творчість та етнографія. – 1981. – №5. С. 45-52.

А н н о т а ц и я

Исследуются истоки антропоморфных изображений в украинской орнаментике с целью определения ее локальных особенностей и выявления определенных этапов развития.

Лариса Шаповал

ОПІШНЯ – СТОЛИЦЯ УКРАЇНСЬКОЇ КЕРАМІКИ НА ПОЛТАВЩИНІ

Опішня – одне з найдавніших поселень на Полтавщині, свідок багатьох подій далекого минулого нашого народу. Згідно з археологічними знахідками, виявленими на околицях селища, слід вважати, що ще у добу неоліту ця територія була заселена. Саме в неолітичний час важливим досягненням людини стало широке використання керамічного посуду. Селище міського типу, яким є Опішня, розташоване на північному сході Полтавської області неподалік від правого берега річки Ворскла за 45 км від обласного центру та за 35 – від райцентру. Населення Опішні на 1 січня 2005 р. складало 6798 мешканців, а на січень 2007 р. – 6124, площа території – 8453 га.[5, с.143; 12] Це одне з найвище розташованих поселень Полтавщини (202 м над рівнем моря). Весною і влітку воно потопає в буйних сливових та яблуневих садах [1,с.14]. Переважають чорноземи, зустрічаються лучні, опідзолені чорноземи під лісовими ділянками. По берегах Ворскли, на порівняно невеликій глибині, залягають пластичні барвисті керамічні глини. Талановитість людей, наявність матеріалу сприяли виникненню гончарного промислу. Недарма в давнину Опішню називали Афінами української кераміки [4,с.5] Автор статті, беручи за мету дослідити невідомі раніше широкому загалу сторінки регіональної історії, висвітлює еволюційний розвиток столиці кераміки на Полтавщині, що мають красназавчий характер.

Територію Опішні та її околиць досліджували І. Зарецький [4], І. Ляпушккіні [12], О. Богданович [2], О. Сухобоков [12], О. Пошивайло [9]. Розвідки відділу археології та гончарства Національного музею-заповідника в Опішні проводилися на правому березі Ворскли та по краях балок, що належать до басейну Середньої Говтви. Були відкриті невідомі раніше поселення епохи бронзи, скіфського часу, пам'ятки черняхівської культури. На південний схід від селища зафіксовано 10 зольників (сучасна площа – 10 га), частина яких повністю розорана, а висота інших сягає 0,2 – 0,4 м (діаметр – 12-32 см). Саме тут виявлена переважна більшість знахідок [5, с. 144]. Вони репрезентовані фрагментами ліпленої місцевої кераміки: горщиків, мисок, рідше корчаг, та гончарних античних амфор, окрім цього, прясельцями округлених та зрізаконічних античних амфор, відточеними стінками посудин, виробами з каменю. Цікаві знахідки: глиняна намистина, прикрашена нігтьовим орнаментом, та культова статуетка коника світло-коричневого кольору з виділеною гривовою та хвостом. Поселення датується VI – VII ст. до н.е. В Опішні відоме одне з найбільших поселень V-III ст.до н.е. – Кардашів вал. Це унікальний археологічний пам'ятник. Опішнянське поселення знаходилося на південь від Більського городища. Життя в давні часи тут було небезпечним через близьке розміщення степів, відкритих кочівникам.

По берегах річки Ворскли, поблизу сіл Глинське, Хижняківка, Яблучне, селища Опішня знайдені рештки глиняного посуду. На них добре видно сліди пальців давнього майстра, адже посуд з глини робили ще без гончарного круга. На городищі знайшли також срібну римську монету часів імператора Доміціана (I ст.н.е.). Нещодавно на південній околиці Опішні археологічна експедиція Інституту керамології відділення Інституту народознавства НАН України під керівництвом О.Коваленко провела археологічні розкопки і виявила курган скіфського часу V ст. до н.е. Знайдено поховання чоловіка – воїна та жінки. Серед знахідок – фрагмент залізного панциря, бронзові наконечники стріл, посуд, прикраси [5, с. 144]. До черняхівської культури відноситься поселення на південний захід від заготконтори, де зібрана ліплена кераміка, фрагменти амфор римського часу, прясельце. З правого боку Шутової балки у 1990-х роках досліджені ще кілька селищ. Найпоширенішими знахідками на розкопаних поселеннях є керамічний матеріал (ліплений та гончарний посуд), який відноситься до III-V ст.н.е. У ранньому середньовіччі ця територія була заселена сіверянами – одним зі східнослов'янських племен. Городище другої половини VIII ст.н.е. в урочищі Лиса Гора неоднаразово розкопувалося й досліджене майже повністю. Знайдений матеріал відноситься до перехідного етапу від волинцівської до роменської культур. Опішнянське городище, датоване археологами VII – XII ст., було невеликим за розмірами [6, с. 19]. Під час археологічних досліджень було знайдено багато різних побутових речей, прикрас, виявлено ями для зберігання зерна. Поселення неоднаразово горіло, потім відбудовувалось. Характер знахідок свідчить про культурні й торгівельні зв'язки місцевого населення з аланами та болгарами. З невідомих причин поселення було залишене жителями які захопили з собою найцінніші речі. Ймовірно, певна частина населення тут продовжувала проживати, про що свідчить збереження архаїчної назви Опочинське (Опушне). Перша згадка про город Опішня відноситься до XII ст. (Никонівський літопис) в зв'язку з виступом бродячого монаха проти офіційної церкви. Поширена думка, що назва селища пішла від найменування гончарної глини – опоки, яку населення здавна добувало й використовувало в гончарному виробництві. За доби пізнього середньовіччя містечко було найбільшим населеним пунктом на межі з Диким полем (за картою французького інженера Гійома де Боплана). Більш правдоподібною є версія походження назви Опішні від слова опішитися, тобто відпочити, опочити, зупинитися, зійти з коня, адже містечко було на перехресті торгівельних та транспортних шляхів. Більш детально проблема походження назви селища висвітлена у наукових працях О. Пошивайла [9, 10].

Наприкінці XIV ст. територія Полтавщини ввійшла до складу Литовської держави. Місцеве населення самостійно, а з XIV ст. разом з Литвою вело вперту боротьбу проти нападів кочівників. 1399 року литовський князь Вітовт зазнав поразки у битві з татарами недалеко від Опішні на березі Ворскли. Про цю подію нагадує Вітовта могила, що розміщена неподалік селища. 1430 р. у підданство до князя Вітовта перейшов знатний татарин Лекса (Олександр), якому були віддані у вотчину Глинськ, Глиниця й Полтава. Так родоначальник князів Глинських став першим відомим феодалом Опішні й частини Полтавщини. У XVI ст. після поразки повстання проти Литви Глинські перейшли на службу до Московської держави. Після Люблінської унії 1569 р. українські землі ввійшли до складу Речі Посполитої. Опішня на цей час була торгівельним та ремісничим центром. У ході визвольної боротьби влада польських феодалів була ліквідована, але 1654 р. Б. Хмельницький одержав від царського уряду в особисте володіння місто Гадяч з навколишніми селами та містечками, в тому числі й Опішню, населення якої переходило в рангові володіння гетьмана. У системі військово-адміністративного правління

Гетьманщини містечко було центром Опішнянської сотні Гадяцького, Полтавського, Зінківського полків. Мешканці Опішні брали активну участь у повстанні під проводом М. Пушкаря проти гетьмана І. Виговського 1658 р. У 1663 р. містечко згадується в зв'язку з наданням царським урядом новообраному гетьману І. Брюховецькому міста Гадяч.

Як стверджує полтавський краєзнавець В. Жук, після надання багатьом містам і містечкам магдебурзького права за універсалами князя Ієремії Вишневецького з'явилися ремісницькі цехи. Функціонували вони і в таких відомих своїми ремісниками містах як Глинськ, Полтава, Кобеляки, містечках, як Комишня, Опішня, Решитилівка. Хомутець та інших [6, с. 123]. У корпорації, яка діяла в Опішні, учні набували ремісничих професій, особливо гончарства та рукоділля, здобуваючи шкільну грамоту [10, с. 89]. Діти окремих опішнянських торговців і заможних міщан навчалися грамоти у церковних школах. Опішня була місцем зосередження російських і українських військ у війні проти турків і татар у 1697 р. Тут відбулася військова рада на чолі з боярином Я. Долгоруким і було прийняте рішення відправити війська до пониззя Дніпра.

Населення Опішні брало активну участь у російсько-шведській війні 1709 р. Головний штаб шведів був розміщений у місті Ромни, з січня 1709 р. переведений в Зінків, а з 26 лютого по 2 березня знаходився в Опішні. Звідси шведські війська намагалися наступати на Слобідську Україну, а після неодноразових поразок з 1 квітня почали штурм Полтави. Російські війська, щоб відвернути увагу ворога від Полтави, двома групами почали наступ на Опішню. 7 травня вони форсували Ворсклу в районі Лихачівки й Міських Млинів та несподівано захопили Опішню. У цій сутичці загинуло багато шведів, 750 воїнів було захоплено в полон, знищено значні запаси військового майна, звільнено полонених та кілька сот місцевих жителів, зігнаних шведським командуванням на важкі земляні роботи зі спорудження укріплень. Після цього російські війська залишили Опішню, але й шведи змушені були послабити свій тиск на Полтаву, чим скористалося російське командування.

Після ліквідації автономного устрою України за змінами в адміністративному поділі 1782 р. Опішня ввійшла до складу Гадяцького повіту Чернігівського намісництва, у 1796 – до Малоросійської губернії, а з 1802 р. належала до Зінківського повіту Полтавської губернії. Колишні рангові володіння на гетьманську булаву царський уряд 1764 р. пожалував у власність гетьману Розумовському. 1785 року К. Розумовський із цих володінь продав у казну 46 населених пунктів із 9949 кріпаками, в тому числі Опішню. В умовах розвитку товарно-грошових відносин селище перетворювалось на центр торгівлі продуктами сільського господарства, ремесел і промислів [10, с. 91].

За матеріалами ревізії 1835-1838 рр., населення Опішні поділялося на достатніх (114 сімей), посередніх (293 сімей), бідних (614 сімей) і тих, що нічого не мали (93 сім'ї). З 943 дворів Опішні 379 належали хліборобам, решта – кравцям, шевцям, ковалям, ткачам, колісникам, теслярам та іншим ремісникам. Місцевою владою тоді були становий пристав, волосне й міське правління, також діяла поштова станція, базар, було сільське приходське училище й богадільня. На початку XIX ст. в Опішні було 5 церков, але тільки 1849 р. відкрилася перша церковно-парафіяльна школа, в якій навчалося 40-50 дітей. Напередодні реформи 1861 р. в містечку налічувалось 720 дворів і 5674 мешканців. Основну масу населення Опішні пореформеного періоду складали козаки (1009 господарств), державні селяни (33 господарства), були господарства малоземельні, зовсім безземельні [11, с. 9].

За переписом 1882 р., в Опішні гончарством займалися 1218 господарств. Наприкінці XIX – на початку XX ст. тут проживало більше половини всіх гончарів Полтавщини. Кожна третя сім'я займалася гончарством. З часом технологія опішнянського гончарного виробництва удосконалювалась, художня цінність виробів зростала. З кінця XIX ст. на всю

Україну та за її межами лунала слава опішнянських майстрів Ф. Чирвенка й І. Гончаря. Вони почали використовувати ліплені орнаментальні деталі, застосовували гравіювання, відроджували старі традиційні прийоми розпису. У ті часи набуло поширення цегельне ремесло, яке швидко розвивалося в Опішні. У 1893 р. тут працювало 45 цеглярів, які щороку виготовляли понад 2 млн. цеглин. У XIX ст. половина цегельників були спадковими майстрами, тобто перейняли професійні знання від своїх батьків. Решта гончарів опановувала ремесло самостійно під впливом кон'юнктурних міркувань. Майже всі гончарі-цегельники належали до стану козаків. Вони жили заможнo, хоч і мали небагато орної землі. За винятком кількох цегельників, які мали від двох до чотирьох десятин орної землі, що її час від часу здавали в оренду. Свою цеглу майстри позначали ініціалами. Один із найвідоміших ранніх знаків належить гончареві І.Гладиревському, який у 50-60-х роках XIX ст. позначив свою цеглу ініціалами І.Г. Він один із перших опішнянських гончарів, які почали брати участь у губернських та всеросійських виставках кустарних промисловців. Його вироби (цеглу та глиняний посуд) не раз відзначали нагородами. 1882 року І.Гладиревський подав свою цеглу в Москву на Всеросійську художньо-промислову виставку, невдовзі до Опішні надійшов почесний відгук. 1898 р. на схилі літ Іван Герасимович задумав відкрити власний черепичний завод. Полтавське губернське земство надало йому позику в розмірі 500 крб. на 5 років, а у 1894 р. була відкрита школа гончарства.

На початок XX ст. Опішнянська волость складалася з 32 населених пунктів. Населення волості становило 13097 душ. Гончарство в цей час зайняло перше місце серед усіх ремесел: у 1910 р. тут було 407 гончарів [9, с.332]. 1913 року в Опішні відкрили вищу початкову школу, програма якої відповідала здебільшого програмі семирічної школи. У вересні 1911 р. в Опішні відкрито інструкторську струнну навчальну майстерню Полтавського губернського земства. Тут проводився трирічний курс навчання. Господар майстерні Правдук їздив по навколишніх селах, закуповував овець, нутроці яких використовували для виробництва різноманітних струн для смичкових інструментів, що стали відомі Росії та Австрії. 1913 р. відкрилася рукодільна майстерня Зінківського повітового земства, а при Опішнянській килимарній майстерні, відкритій 1912 р., був заснований килимарський навчальний пункт. Дерев'яна будівля земської гончарної майстерні, спорудженої 1894 р., довго існувати не могла. 1916 р. був зведений новий будинок у стилі модерн, який до сьогодні є пам'яткою гончарного ремесла, – земська гончарна майстерня. О. Пошивайло у своїй книзі Етнографія українського гончарства зазначає: Гончарі, які навчалися в майстернях, дриховували від інших будь-які вдосконалення. Як свідчили очевидці, місцеві гончарі дуже неохоче говорять про те, чого вони навчилися в майстерні [10 с.113].

1918 р. в Опішні була встановлена радянська влада. Нове швидке відродження народних промислів почалося на Полтавщині з 1920-х років. Саме нещастя створив умови для вільної праці населення, сприяв швидкому розвитку народних промислів. Опішнянські майстрині вишивали на лляному полотні рушники, скатерті, чоловічі й жіночі сорочки. У 1922 р. майстри гончарної справи об'єднувалися у виробничі колективи, бригади. Налагодили виробництво продукції гончарські, ткацькі, струнні, шевські й чинбарні артілі (імені Н.Крупської, Червоний гончар), які належали до Полтавського губернського Союзу кустарних і промислових кооперативів. Протягом 1936 по 1941 рр. в Опішні діяла дворічна школа майстрів художньої кераміки, випускників якої направляли в інші гончарні осередки України та за її межі для налагодження там виробництва. 1935 р. артіль Художній керамік брала участь у Всеукраїнській виставці, де була відзначена дипломом I ступеня, а 1937 р.,

на Міжнародній виставці в Парижі, дипломом II ступеня. Провідними майстрами 1930-1940-х рр. у Художньому кераміку були Т.Наливайко, З. Коломієць, М.Сердоченко, І.Задорожний, Н.Оначко, М.Каша та інші.

Наступною сторінкою в історії Опішні стала окупація німецько-фашистськими загарбниками з 6 жовтня 1941 по 19 вересня 1943 р. Деякі промислові підприємства селища продовжували працювати. В умовах німецької окупації створювалися або відновлювалися художні майстерні, зокрема гончарна артіль. В.Реvegук у праці Полтавщина в роки Другої світової війни (1939-1945) зазначає: В Опішнянській художній майстерні на 30 кругах працювало 130 робітників, переважно жінок. Щомісяця вони виготовляли понад 35 тис. штук різного посуду... [8,с.86].

У післявоєнні роки промисловість Опішнянського району почала відроджуватися. Відділення Сільгосптехніки мало майстерню, обладнану всім необхідним для забезпечення поточного й капітального ремонту тракторів, комбайнів, автомобілів. Збільшився випуск продукції Художнього кераміка, якість якої на той час була відома у всій країні й далеко за її межами. У повоєнні десятиліття вироби Художнього кераміка експортувались на багатьох міжнародних виставках, де отримували різноманітні відзнаки. Гончарну продукцію експортували до багатьох країн світу. Визнанням заслуг опішнян у розвитку народного мистецтва було присудження звання Заслужений майстер народної творчості УРСР І. Білику, М. Китришу, В. Омеляненку, Г. Пошивайлу, М. Пошивайлу, О. Селюченко.

Перебудова економічного життя у 1985 -1991 рр. вплинула на розвиток господарства Опішні. Відбувався поступовий перехід до ринкових відносин, розширювалися права підприємств, установ, організацій яких налічувалось 40. Серед них: радгосп Жовтень, експедиція глибокого буріння, Райагробуд, Сільгосптехніка, Сільгоспхімія, заводи Художній керамік, Керамік, філія Полтавчанки, хлібзавод та інші.

В останнє десятиліття ХХ століття Опішня стає відома як культурний і науковий центр України. Ще 1986 року був заснований Музей гончарства, який у 1989 р. набув статусу Державного музею-заповідника українського гончарства, а в 2001 – статусу Національного. У його створенні й подальшому становленні вагома заслуга генерального директора О. Пошивайла. Для збереження пам'яті про видатних земляків-гончарів відкриті меморіальні музеї-садиби славетної майстрині О. Селюченко та гончарської родини Пошивайлів. З 2002 р. в старому приміщенні Художнього кераміка, збудованому на початку 1930-х років, функціонує приватне підприємство Гончарний круг, де працює близько 40 осіб. Чимало працівників Художнього кераміка продовжують гончарювати в приватних майстернях. Це досвідчені майстри В. Омеляненко, М. Пошивайло, М. Китриш, В. Нікітченко, а також молоде покоління опішнянських керамістів: О. Шкурпела, Н. Дубинка, М. Варвенський, Л. Островна, С. Островний, родина Лобойченків. Молоді є з кого брати приклад, адже відомі майстри: І. Білик, В. Омеляненко та М. Китриш були нагороджені премією імені Д. Щербаківського, а М. Пошивайло премією імені Л.Нечуя-Левицького. 1999 р. трьом опішнянським майстрам І. Білику, В. Омеляненку та М. Китришу присуджена Національна премія імені Т. Шевченка. З метою підготовки майбутніх майстрів на базі загальноосвітньої школи № 2, створено Державну художню школу-інтернат Колегіум мистецтв в Опішні. 1993 р. Опішня стала відомою і як видавничий центр завдяки видавництву Українське Народознавство. Книги видавництва є одним із найважливіших джерел вивчення українського гончарства. Вони неодноразово відзначалися на різноманітних книжкових форумах. Наприкінці 2000 р. створений Інститут керамології – відділення Інституту народознавства НАН України. Його співробітники займаються широкомасштабними дослідженнями українського гончарства як важливого

компонента народної культури. З цією метою проводяться керамологічні експедиції до гончарних осередків України, опрацьовується спеціальна література, здійснюється пошук матеріалів у архівних, бібліотечних та музейних закладах України, створюються відео й фотосюжети про побут гончарів, технологію їхньої роботи, професійну обрядовість, публікуються польові й аналітичні матеріали з археології, історії та етнографії гончарства. Колектив керамологів працює над комплексною темою Гончарство України ХХ – початку ХХІ століття: історія, сучасність, перспективи. З метою вивчення гончарства працівники музею-заповідника активно ведуть дослідницьку роботу в колишніх і сучасних гончарних осередках України та проводять археологічні розкопки. Цей заклад став місцем проведення єдиного в Україні свята відродження гончарських традицій – Дня гончаря. Музей володіє найбільшою в Україні колекцією кераміки, яка налічує близько 50 тис. одиниць зберігання, ставши місцем паломництва туристів, мандрівників, художників, діячів науки та культури, урядовців, громадян України й інших держав. Його відвідують усі, хто прагне глибше пізнати свою минувшину. Слід відзначити великий внесок колективу Колегіуму мистецтв в Опішні у розвиток естетичних і мистецьких смаків молодого покоління. Крім предметів державного компоненту, тут поглиблено, за авторськими програмами вивчаються: образотворче мистецтво, малюнок, живопис, гончарство, історія мистецтв, археологія, етнографія українського гончарства, матеріалознавство. У цьому навчальному закладі обладнані лабораторії, майстерні, де проходять практику студенти Миргородського керамічного технікуму.

У кожного, хто побуває в цьому мальовничому містечку, назавжди залишаються спогади про славу історію Опішні, талановитих людей та чарівну природу, яка полонить серця гостей селища.

ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА:

1. Арандаренко Н. Записки о Полтавской губернии. В трех частях. Часть I. – Полтава, 1848.
2. Богданович А.В. Сборник сведений о Полтавской губернии. – Полтава, 1877. – С.84 – 88.
3. Вся Полтавщина на 1930 рік./ За ред.. Рибаківа. – Полтава, 1929.
4. Зарецкий И.А. Гончарный промысел в Полтавской губернии. – Полтава, 1894.
5. Зінківщина. Історичні нариси. – Полтава, 2006.
6. Жук В.Н. Из сивої давнини. Нариси з історії України та Полтавщини (УІІ ст. до н.е. – ХУІ ст. до н.е.). – Полтава, 2005.
7. Кустари и ремесленники Полтавской губернии. По сведениям, собранным в 1898 и 1890 гг. – Полтава, 1901.
8. Ревегук В.Я. Полтавщина в роки другої світової війни (1939-1945). – Полтава, 2004.
9. Пошивайло О. Етнографія українського гончарства: Лівобережна Україна. – К., 1993. Його ж: Ілюстрований словник народної гончарської термінології Лівобережної України (Гетьманщина). – Опішне, 1993; його ж: Українці. Історико-етнографічна монографія у 2-х кн. – Кн.2, Опішне, 1999.
10. Пошивайло О. Гончарство Лівобережної України ХІХ – початку ХХ століття і відображення в ньому основних духовних настанов української народної свідомості. – К., 1991. – 231 с.
11. Сборник по хозяйственной статистике Полтавской губернии. Зеньковский уезд. Т.1.– Ч.2. – Полтава, 1883.
12. Статистичний звіт за 2006 рік / Відп. ред. Л.Ф.Яресько. – Вип. 1. – Опішне, 2007. – С.8.

А н н о т а ц и я

Исследуется один из центров украинской керамики, его прославленная история, приводятся воспоминания талантливых людей. Автор рассматривает региональную историю Украины с краеведческой точки зрения.

Наталія Отрох

**ПОРЦЕЛЯНО-ФАЯНСОВЕ ВИРОБНИЦТВО
ЛІВОБЕРЕЖНОЇ УКРАЇНИ (КІНЕЦЬ ХVІІІ - ПОЧАТОК ХХ СТ.)**

На початку 90-х років ХХ століття наша держава, отримавши незалежність, перейшла до ринкового способу управління економікою. Багато підприємств України не змогли пристосуватися до ринкових відносин, збанкрутували або змінили профіль діяльності. Це стосується й такої галузі виробництва як порцеляно-фаянсова. Сучасні підприємства цієї галузі не можуть конкурувати за якістю та зовнішнім виглядом виробів з продукцією іноземних експортерів.

У цьому контексті виникає необхідність фундаментального вивчення досвіду роботи підприємств порцеляно-фаянсової галузі у часи, коли існування капіталістичних відносин сприяло досягненню високої якості українського фарфору, яким захоплювались європейські спеціалісти.

Історію українського фарфору досліджували: Долинський Л., Андреева Л., Онацький Н., Петракова Ф., Соколов М. [8]. Роботи вчених присвячені переважно дослідженню художнього та естетичного аспекту виробництва фарфору. Відомості про перші заводи уривчасті. Вперше всі відомості про центри фарфорового і фаянсового виробництва малоруських губерній зібрав і систематизував А. Селіванов [9]. Потім наукове зацікавлення цією темою і спроби її дослідження з'являються лише за радянських часів, але вони носили періодичний характер, тому в історіографії українського фарфору спостерігається чергування періодів інтересу і забуття.

Історія порцеляно-фаянсової промисловості в Україні – це, власно кажучи, історія розвитку порцеляно-фаянсових заводів в невеликому районі Волинської губернії. Ця група заводів (Коростенський, Довбишанський, Баранівський, Корецький, Олевський, Кам'яно-Брідський) завдяки цілому ряду економічних передумов (наявність лісових масивів – паливних покладів сировини, каоліну, пегматиту; відносної близькості до Західної Європи) з кінця ХVІІІ ст. набула значної потужності. Зовсім інша ситуація склалась на Лівобережній Україні. Тут фарфоро-фаянсове виробництво не набуло широкого розповсюдження і було представлене всього кількома заводами, продукція яких сьогодні – мрія будь-якого колекціонера. Один з таких заводів знаходився в селі Волокитинс Глухівського уїзду (нині Путівльський район Сумської області). Це був перший фарфоровий завод, влаштований на Лівобережжі.

Село належало Андрію Михайловичу Міклашевському, багатому поміщику, спадкоємцю Стародубського полковника Михайла Міклашевського, вихідця з Польщі. Прегетьманові Мазепі останній був осавулом і в 1688 р. отримав село Волокитино.

У 1839 р., маючи бажання використати глину, що здавна видобувалася в с. Полошки того ж повіту (глухівська або полошкинська глина широко використовується на одному з перших російських заводів Ф. Гарднера, який було засновано під Москвою в 1754 - 1759 рр.; використовувалася вона і на заводі в Петербурзі, а також на заводі Ауербаха)